

Một mùa xuân mới lại về trên đất nước, mùa xuân đặc biệt, mùa xuân cuối cùng của thế kỷ 20. Xuân về, theo tập quán của cha ông, chúng ta bình tĩnh, cẩn trọng điểm lại chặng đường đã qua, cùng nhau suy ngẫm về những gì đã làm được và chưa làm được, đúc rút kinh nghiệm và tìm ra những giải pháp để có thể vững bước cùng nhân loại tiến vào thế kỷ 21.

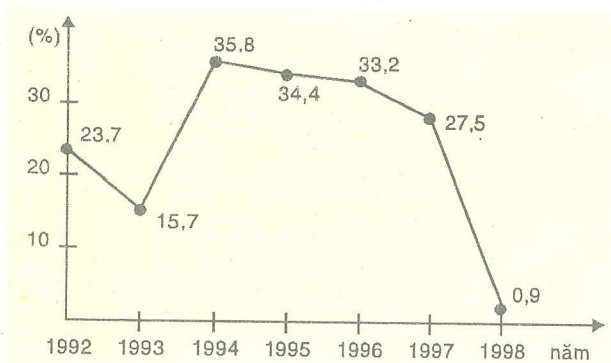
I. Xuất nhập khẩu qua một năm đầy khó khăn thử thách

Có thể nói trong vòng một chục năm trở lại đây năm 1998 là năm đầy gian nan và thử thách. Con bão khủng hoảng tài chính tiền tệ châu Á đã tràn qua và tàn phá các nền kinh tế trong khu vực, đẩy kinh tế của một số nước thụt lùi hàng chục năm. VN tuy không nằm ngay tâm bão, nhưng cũng bị ảnh hưởng nặng nề: đầu tư nước ngoài giảm sút (cho đến cuối năm 1998 có 280 dự án được cấp giấy phép, chỉ bằng 78,5% so với năm 1997, với tổng số vốn đăng ký là 4.058,6 triệu USD, bằng 89,9% số vốn đầu tư đăng ký năm 1997); thị trường xuất khẩu bị thu hẹp; giá hàng xuất khẩu giảm... Thêm vào đó, hiếm có năm nào thiên tai lại xảy ra nhiều như vậy, hết hạn rồi đến lụt ở khắp mọi miền đất nước. Những trận bão liên tiếp tràn qua cướp đi của chúng ta hàng ngàn sinh mạng và một lượng tài sản khổng lồ khoảng 14.000 tỷ đồng VN... Khó khăn chồng chất khó khăn! Trong điều kiện đó, chúng ta đã hết sức nỗ lực, cố gắng giữ được tốc độ tăng trưởng của GDP ở mức 6,1%, tuy so với những năm trước có giảm sút (1995: 9,54%, 1996: 9,34%, 1997: 8,8%) nhưng vẫn ở mức cao nhất nhì châu Á. Riêng xuất nhập khẩu, ngành mũi nhọn và cũng là ngành chịu ảnh hưởng của điều kiện bên ngoài nhiều nhất, đã đạt được những kết quả sau:

1. Xuất khẩu

Với biết bao nỗ lực, vượt qua những khó khăn thử thách to lớn nêu trên, tổng kim ngạch xuất khẩu năm 1998 của cả nước đạt 9,356 triệu USD, tăng 0,9% so với năm 1997. Tuy tốc độ tăng trưởng này là mức thấp nhất từ năm 1992 trở lại đây (xem biểu đồ 1) và không đạt được kế hoạch đề ra nhưng vẫn đáng khích lệ, trong điều kiện đặc biệt khó khăn của năm 1998.

Biểu đồ 1: Tốc độ tăng trưởng kim ngạch xuất khẩu cả nước từ 1992 đến 1998

Nguồn: Bộ thương mại

Trong tổng kim ngạch xuất khẩu đạt được, xuất khẩu của các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài đạt trên 1.990 triệu USD (chưa kể dầu thô), tăng 11,7% và xuất khẩu của các doanh nghiệp trong nước đạt 7.362 triệu USD, giảm 1,6% so với năm trước.

Nhiều mặt hàng xuất khẩu chủ lực vẫn tăng (hoặc về số lượng hoặc về giá trị hoặc cả số lượng lẫn giá trị) như: dầu thô, gạo, hàng dệt may, hải sản, chè, lạc nhân... Bên cạnh đó, một số mặt hàng bị giảm như: cao su, cà phê, hạt điều, than đá, rau quả, da giày, hàng thủ công mỹ nghệ... (xem chi tiết bảng 1)

ĐIỂM LẠI CHẶNG ĐƯỜNG ĐÃ QUA VÀ MỘT SỐ ĐỀ XUẤT NHẪM GÓP PHẦN THỰC HIỆN KẾ HOẠCH XUẤT NHẬP KHẨU NĂM 1999

PTS. ĐOÀN THỊ HỒNG VÂN

Bảng 1: Mười mặt hàng có kim ngạch xuất khẩu lớn nhất năm 1998

Mặt hàng	Lượng (1.000 tấn)	So với 1997 (%)	Giá trị (tr.USD)	So với 1997 (%)
Dệt may	-	-	1.350	- 0,1
Dầu thô	12.100	26,1	1.246	- 14,7
Gạo	3.800	7	1.040	20,0
Da giày	-	-	960	- 0,5
Hải sản	-	-	859	10,0
Cà phê	379	- 2,6	590	20
Máy vi tính, linh kiện	-	-	404	58,4
Cao su	185	- 4,9	125	- 34
Hạt điều	25	- 24	117	- 12
Than đá	3.163	- 8,3	102	- 8

Nguồn: Bộ thương mại

* Nguyên nhân của các hiện tượng trên:

+ Nguyên nhân khách quan:

Cuộc khủng hoảng tài chính tiền tệ châu Á làm cho thị trường xuất khẩu của VN bị thu hẹp và giá một số loại hàng xuất khẩu chủ lực của ta như: dầu thô, than đá, cao su... giảm mạnh, làm kim ngạch xuất khẩu bị giảm khoảng 920 triệu USD.

. Thiên tai xảy ra liên tiếp làm cho sản lượng thu hoạch của nhiều loại nông sản, đặc biệt là: cà phê, cao su, hạt điều, rau quả... bị giảm sút.

+ Nguyên nhân chủ quan: sức cạnh tranh của hàng hóa VN trên thương trường quốc tế rất thấp (năm 1998, tỷ trọng hàng công nghiệp và tiểu thủ công nghiệp chỉ chiếm khoảng 38% tổng kim ngạch xuất khẩu của cả nước; còn lại 62% là hàng nông sản và nguyên liệu thô), vì vậy, giá bán thấp, kim ngạch xuất khẩu không thể tăng mạnh được.

2. Nhập khẩu

Kim ngạch nhập khẩu năm 1998 đạt 11.390 triệu USD, giảm 3% so với năm 1997. Trong đó, nhập khẩu của các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài đạt 2.660 triệu USD, giảm 16,8% so với năm 1997, nhập khẩu của các doanh nghiệp trong nước đạt 8.730 triệu USD, tăng 2,1% so với năm ngoái.

Từ 1992 trở lại đây, lần đầu tiên kim ngạch nhập khẩu của nước ta có mức tăng trưởng âm. Tuy vậy, kim ngạch nhập khẩu giảm không gây ảnh hưởng xấu cho sản xuất và tiêu dùng trong nước, các cân đối lớn của nền kinh tế vẫn được đảm bảo.

Nguyên nhân của việc kim ngạch nhập khẩu giảm là do giá của hầu hết các mặt hàng nhập khẩu chủ yếu giảm. Theo tính toán sơ bộ của các nhà kinh tế, đối với 15 nhóm hàng nhập khẩu chính của nước ta thì giá bình quân giảm 20,8% so với năm 1997. Giá xăng dầu, phân bón, phôi thép, clinker, ô tô, đường ăn... giảm mạnh. Nhờ vậy, kim ngạch nhập khẩu giảm, nhưng lượng hàng nhập khẩu không giảm; không những thế, một số mặt hàng quan trọng còn tăng, cụ thể: máy móc thiết bị, phụ tùng thay thế tăng 12,8%; phân bón: 34,2%; sắt thép và phôi thép: 24,9%; xăng dầu 13,2%; sợi dệt: 59,7%; đường ăn: 87%; xe ô tô nguyên chiếc: 16,6%; xe gắn máy hai bánh (CKD, IKD) tăng 43%... so với năm 1997.

Kim ngạch xuất khẩu tăng, kim ngạch nhập khẩu giảm, nên nhập siêu giảm còn 2.034 triệu USD, giảm 17,6% so với năm 1997. Tỷ lệ nhập siêu còn ở mức 21,7% kim ngạch xuất khẩu, thấp hơn tỷ lệ 26,6% năm 1997.

II. Kế hoạch xuất khẩu năm 1999

Năm 1998 đã qua đi, nhưng những khó khăn vẫn còn chồng chất. Theo dự báo của các nhà kinh tế thì viễn cảnh năm 1999 cũng không sáng sủa hơn. Kinh tế thế giới sẽ chỉ tăng 1 - 1,5%, mức tăng trưởng thấp nhất từ năm 1980 đến nay. Trong bối cảnh đó, với quyết tâm cao độ, kỳ họp thứ 4, Quốc hội khóa X đã thông qua "Những chỉ tiêu cơ bản về phát triển kinh tế - xã hội năm 1999", với mức tăng trưởng GDP từ 5 - 6%. Đây là một chỉ tiêu khá cao, đòi hỏi mọi ngành, mọi người phải nỗ lực vượt bậc mới có thể thực hiện được. Riêng xuất khẩu, ngành mũi nhọn của đất nước, phải đạt mức tăng trưởng từ 5 - 7%, phải thực hiện được chỉ tiêu này, Bộ thương mại đã xây dựng kế hoạch xuất nhập khẩu năm 1999 như sau:

Bảng 2: Kế hoạch xuất nhập khẩu năm 1999 của Bộ thương mại

Chỉ tiêu	ĐVT	Kế hoạch 1999
- Kim ngạch xuất	tỷ USD	9.8 - 10
- Kim ngạch nhập	tỷ USD	11.2 - 11,5
- Cơ cấu hàng xuất	%	100
. Nông lâm thủy sản	%	37,3
. Hàng CNN và TTCN	%	38,2
. Hàng CN nặng - khoáng sản	%	24,5
- Cơ cấu hàng nhập	%	100
. Máy móc thiết bị phụ tùng	%	22,6
. Nguyên nhiên vật liệu	%	72,2
. Hàng tiêu dùng	%	5,2

Ngày 30.12.1998 Thủ tướng chính phủ đã ban hành Quyết định số 254/QĐ - TTg về điều hành công tác XNK hàng hóa năm 1999, có hiệu lực thi hành từ 1.1.1999 đến 31.3.2000. So với năm 1998, thì cơ chế điều hành xuất nhập khẩu năm nay có bổ sung một số điểm mới cho phù hợp với tình hình trong nước và quốc tế hiện nay. Cụ thể: hạn ngạch XK gạo là 3,9 triệu tấn; hạn ngạch được giao làm 2 đợt, nhưng đợt I quý I/1999 chỉ giao khoảng 1 triệu tấn, nhằm đảm bảo không đẩy giá lương thực tăng cao như đầu năm 1998. Nhóm hàng XNK theo giấy phép cũng có nhiều quy định mới: xăng dầu, chỉ tiêu nhập khẩu dự kiến là 7 triệu tấn, chỉ tiêu này được giao một lần từ đầu năm cho các doanh nghiệp chuyên nhập khẩu xăng dầu, trong đó Tổng công ty xăng dầu được giao 60%. Phân bón: chỉ tiêu nhập khẩu là 2.530 ngàn tấn. Đối với việc nhập khẩu ô tô và xe gắn máy 2 bánh các loại, Quyết định 254/QĐ-TTg nêu rõ: không nhập khẩu ô tô nguyên chiếc từ 15 chỗ ngồi trở xuống, xe hai hoặc ba bánh gắn máy nguyên chiếc, linh kiện CKD lắp ráp xe hai bánh gắn máy (trừ hàng đổi hàng). Dạng IKD của các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài được nhập khẩu theo đúng giấy phép đầu tư được cấp. Dạng IKD của các doanh nghiệp trong nước có đầu tư sản xuất lắp ráp thì được nhập theo năng lực sản xuất. Đối với hàng tiêu dùng và một số vật tư nhập khẩu (phôi thép, PVC, nguyên liệu, thanh nhôm và cấu kiện nhôm) được điều tiết chủ yếu bằng thuế. Doanh nghiệp nhập khẩu hàng tiêu dùng phải tự cân đối ngoại tệ để nhập khẩu và thanh toán theo phương thức trả ngay...

Để đẩy mạnh xuất khẩu hàng hóa sản xuất chủ yếu bằng nguyên liệu trong nước, năm 1999 nhà nước sẽ có chính sách khuyến khích các doanh nghiệp xuất khẩu thông qua hình thức hàng đổi hàng.

III. Một số đề xuất

Để góp phần thực hiện kế hoạch xuất nhập khẩu năm 1999, chúng tôi xin đề nghị xuất một số ý kiến:

1. Tiếp tục đẩy mạnh xuất khẩu, nhưng không phải theo kiểu chạy theo số lượng, dồn vét nông sản, khoáng sản thô xuất khẩu nhằm tăng kim ngạch như thời gian qua mà phải tập trung đẩy mạnh xuất khẩu sản phẩm chế biến, khai thác triệt để lợi thế của đất nước: lao động dồi dào, nhân công rẻ, làm ra những sản phẩm chất lượng tốt, giá trị cao, có đủ sức cạnh tranh trên thương trường quốc tế.

2. Nâng cao vai trò của nhà nước, quản lý khoa học và chặt chẽ hoạt động nhập khẩu. Khuyến khích nhập khẩu máy móc thiết bị hiện đại (trong nước chưa sản xuất được) để phục vụ cho việc sản xuất chế biến hàng xuất khẩu đạt tiêu chuẩn quốc tế.

3. Giữ vững và mở rộng thị trường hiện có, tìm tòi, phát hiện thị trường mới. Nhà nước nên có những hình thức khuyến khích đặc biệt cho các doanh nghiệp có công mở rộng thị trường.

4. Tiếp tục hoàn thiện môi trường đầu tư, đẩy mạnh thu hút đầu tư nước ngoài, để có thêm vốn và công nghệ hiện đại, góp phần sản xuất chế biến hàng xuất khẩu với số lượng nhiều hơn, chất lượng tốt hơn.

5. Tiếp tục cải tiến thủ tục XNK, thủ tục hải quan... theo hướng tạo điều kiện thuận lợi cho các doanh nghiệp tham gia xuất khẩu có hiệu quả.

6. Cung cấp thông tin đầy đủ về hàng hóa, thị trường, giá cả... cho các doanh nghiệp XNK. Sớm triển khai chương trình "thương mại điện tử".

7. Cần đầu tư thích đáng cho việc đào tạo đội ngũ cán bộ ngoại thương giỏi về nghiệp vụ, ngoại ngữ, có đạo đức kinh doanh, trung thành với sự nghiệp, với tổ quốc ■